

Шкільна бібліотека

З Україною В серці

Патріотична
хрестоматія

Харків
«Фоліо»
2018

---

*Олександр Красовицький,
генеральний директор видавництва «Фоліо»*

Дорогі читачі!

Ця книжка, що розрахована на учнів, зацікавить і дорослого читача. Усвідомлення того, що ми — незалежна держава, для багатьох громадян країни прийшло тільки на 23-му році незалежності, коли загроза державності країни змусила згуртуватися всіх патріотів України. Багато героїчних моментів нашої історії, що знайшли відображення в кращих прикладах української літератури, стали предметом цієї хрестоматії. Нашій державності — понад тисячу років. Київська Русь, яка була одною з найбільш високорозвинених держав свого часу, була інтегрована в європейське суспільне життя не менше, ніж Україна зараз. Дочка Ярослава Мудрого Анна Ярославна, яка стала королевою Франції, дружиною Генріха I, її сестри, Єлизавета та Анастасія, що стали королевами Норвегії та Угорщини в період становлення цих країн, прославили нашу Батьківщину в світі, їхні нащадки керували провідними європейськими державами багато років. Жорстока й кривава монгольська навала на багато років зупинила розвиток державності в Києві, але Галицько-Волинське князівство і згодом Литовська держава зберегли традиції православ'я, навколо яких згуртувалося українське суспільство у XVI—XVII століттях, коли знову було створено українську гетьманську державу. Героїчний період козацьких війн змінився важким періодом Руїни, і подальша українська історія була пов'язана з життям наших пред-

ків у складі кількох імперій — Російської, Османської, Австро-Угорської. Короткий період української державності після Першої світової війни ознаменувався подвигом героїв під Крутами та іншими славетними подіями нашої історії. Український народ виніс на своїх плечах значну частину тягаря наступного періоду історії, зробив величезний внесок у боротьбу з фашизмом. Багато найкращих представників нашого народу, на жаль, загинули в період сталінських репресій, постраждали від масового голоду, були знищені в тюрмах і таборах.

У цій книжці — найкраще, що було написано українськими класиками рідною мовою про нашу історію, любов до Батьківщини та її захист від ворогів. Ми вважали за потрібне додати прекрасний вірш харківського поета Бориса Чичибабіна, написаний російською, який знаменує єдність усіх народів України в любові до своєї Батьківщини.

Микола Степанович Вінграновський

© Вінграновський А.
(правонаступник
Вінграновського М.),
2013 р.

1936 (м. Первомайськ, Миколаївська
область) — 2004 (м. Київ)

ПЕРША КОЛИСКОВА

Спи, моя дитино золота,
Спи, моя тривого кароока.
В теплих снах ідуть в поля жита,
І зоря над ними йде висока.

Спи, моя гіллячко голуба,
Тихо в моїм серці і щасливо.
За вікном хлюпочеться плавба
Твоїх літ і долі гомінливої.

Спи, моя дитинко, на порі.
Тіні сплять і сонна яворина...
Та як небо в нашому Дніпрі,
Так в тобі не спить хай Україна.

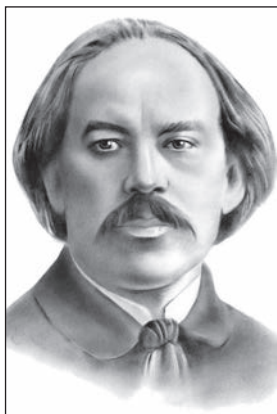
Хай вона не спить в тобі повік,
Бо вона — для тебе і для світу...
Люлі, мій маленький чоловік,
Капле сон сріблястий з верховіту...

САМА СОБОЮ РІЧКА ЦЯ ТЕЧЕ...

Сама собою річка ця тече,
Маленька річечка, вузьенька, як долоня.
Ця річечка Дніпра тихенька синя доня,
Маленька донечка без імені іще.

Вона тече в городі в нас під кленом,
І наша хата пахне їй борщем.
Цвіте над нею небо здорово
Солодкими хмарами з дощем.

Ця річечка тече для клена і для мене,
Її й тоді я бачу, коли сплю.
Я річечку оцю в городі в нас під кленом
Як тата й маму і як мед люблю.

Микола Кіндратович Вороний

1871 (Дніпропетровська область) —
1938 (м. Одеса)

ЄВШАН-ЗІЛЛЯ

Да луче єсть на своєї землі костю лечи,
иже ли на чуже славу быти
(Літопис за Іпатіївським списком)

В давніх літописах наших
Єсть одно оповідання,
Що зворушує у серці
Найсвятіші почування.

Не блищить воно красою
Слів гучних і мальовничих,
Не вихвалює героїв
Та їх вчинків войовничих.

Ні, про інше щось говорить
Те старе оповідання.
Між рядками слів таїться
В нім якийсь пророкування.

І воно живить надію,
Певну віру в ідеали

Тим, котрі вже край свій рідний
Зацурали, занедбали..

* * *

Жив у Києві в неволі
Ханський син, малий хлопчина,
Половецького б то хана
Найулюблена дитина.

Мономах, князь Володимир,
Взяв його під час походу
З ясирем в полон і потім
При собі лишив за вроду.

Оточив його почотом
І розкошами догідно —
І жилось тому хлоп'яті
І безпечно, і вигідно.

Час минав, і став помалу
Рідний степ він забувати,
Край чужий, чужі звичаї
Як за рідні уважати.

Та не так жилося хану
Без коханої дитини.
Тяжко віку доживати
Під вагою самотини.

Зажурився, засмутився..
Вдень не їсть, а серед ночі
Плаче, бідний, та зітхає,
Сну не знають його очі.

Ні від кого він не має
Ні утіхи, ні поради.
Світ увесь йому здається
Без краси і без принади.

ЗМІСТ

ПОЕЗІЯ

<i>Микола Степанович Вінграновський</i>	
Перша колискова	7
Сама собою річка ця тече... ..	8
<i>Микола Кіндратович Вороний</i>	
Євшан-зілля	9
Жив у Києві в неволі... ..	10
Україно! Мамо любя!.. ..	14
<i>Борис Дмитрович Грінченко</i>	
Землякам, що збираються раз на рік на Шевченкові роковини співати Гімн «Ще не вмерла Україна»	15
<i>Чайка Дністрова (Костянтина Іванівна Малицька)</i>	
Чом, чом, земле моя.....	17
<i>Іван Федорович Драч</i>	
Крила (Новорічна казка).....	19
Балада про соняшник	21
Балада про вузлики	21
<i>Олександр Васильович Ірванець</i>	
Вірш до рідної мови	23
<i>Олександр Якович Кониський</i>	
Молитва	24
<i>Віталій Олексійович Коротич</i>	
Переведіть мене через майдан (останнє прохання старого лірника)	25
<i>Леся Українка (Лариса Петрівна Косач)</i>	
І все-таки до тебе думка лине	27
<i>Ліна Василівна Костенко</i>	
Біль єдиної зброї	28
<i>Євген Филимонович Маланюк</i>	
Друге посланіє (уривок).....	30
Одна пісня	30

<i>Андрій Самійлович Малишко</i>	
Стежина	32
<i>Олександр Олесь (Олександр Іванович Кандиба)</i>	
О слово рідне! Орле skutий!..	34
Ярослав Мудрий	35
<i>Олег Ольжич (Олег Олександрович Кандиба)</i>	
(із циклу «Незаномому воякові»)	
Державу не твориться в будучині.	39
Захочеш — і будеш	40
О націє, дужа і вічна, як Бог	40
<i>Дмитро Васильович Павличко</i>	
Я є трудний народ	43
Рухівська ніч	44
<i>Володимир Олексійович Підпалий</i>	
Зимовий етюд	46
Тиха елегія	46
<i>Максим Тадейович Рильський</i>	
Дощ	48
Запахла осінь в'ялим тютюном	48
Коли усе в тумані життєвому	49
Люби природу не як символ...	49
Молюсь і вірю.....	50
Осінь-маляр із палітрою пишною	51
Солодкий світ!	51
<i>Володимир Іванович Самійленко</i>	
Патріоти	52
<i>Василь Андрійович Симоненко</i>	
Гей, нові Колумби й Магеллани...	54
Задивляюсь у твої зіниці	55
Лебеді материнства	56
<i>Володимир Миколайович Сосюра</i>	
Любіть Україну!	58
Сад	59
<i>Павло Григорович Тичина</i>	
Блакить мою душу обвіяла.....	62
«Не бував ти у наших краях!	62
<i>Василь Семенович Стус</i>	
Верни до мене, пам'яте моя	64
О землі втрачена, явився	64
<i>Олена Іванівна Теліга</i>	
Пломінний день	66
Радість	68
Сучасникам	68

<i>Іван Якович Франко</i>	
Моя любов	70
Не пора	71
Розвивайся ж ти, високий дубе.	71
<i>Степан Миколайович Чарнецький</i>	
Ой, у лузі червона калина похилилася	73
<i>Борис Олексійович Чичибабін</i>	75
С Україною в крові я живу на землі України	75
<i>Павло Платонович Чубинський</i>	
Ще не вмерла України.	77
<i>Тарас Григорович Шевченко</i>	
І мертвим, і живим, і ненарожденним.	79
Мені однаково, чи буду	86

ПРОЗОВІ ТВОРИ

<i>Остан Вишня (Губенко Павло Михайлович)</i>	
Зенітка	89
<i>Олександр Петрович Довженко</i>	
Щоденник 1941—1956 (уривки).	94
Незабутнє (оповідання).	105
<i>Роман Іванович Іваничук</i>	
Черлене вино	115
<i>Олександр Єлисейович Ільченко</i>	
Козацькому роду нема переводу.	134
<i>Владислав Леонідович Карнацевич</i>	
«Битва під Конотопом»	149
<i>Зірка Захаріївна Мензатюк</i>	
«Таємниця козацької шаблі»	173
<i>Іван Семенович Нечуй-Левицький</i>	
Гетьман Іван Виговський (роман).	187
<i>Семен Володимирович Скляренко</i>	
Володимир	258
<i>Юрій Корнійович Смолич</i>	
Мир хатам, війна палацам	277
<i>Юрій Володимирович Сорока</i>	
Дмитро Байда-Вишневецький.	284
<i>Михайло Петрович Старицький</i>	
Оборона Буші	
(Історична повість з часів Хмельниччини)	293
<i>Леонід Васильович Тома</i>	
Петро Конашевич Сагайдачний	373
<i>Андрій Якович Чайковський</i>	
За сестрою (Оповідання з козацької старовини).	400